

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

Ὁ κ. Ἀλέξ. Πάλλης ἔλαβε καὶ τὸ ἀκόλουθο γράμμα ἀπὸ δῆμο Μακεδονικό :

Ἀξιότιμε Κύριε Ἀλέξ. Πάλλη,

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολήν σας καὶ ἐλυπήθηκα διὰ τὴν ἀρρώστια, ἐχάρηκα ὅμως διότι ἐγείνατε καλὰ. Δὲν ξεύρω πῶς νὰ γράψω διὰ νὰ φανερώσω ὅ,τι ἔχω μέσα στὴν καρδιά μου. Ἐνα μόνον ξεύρω ὅτι μὲ μεθυσμένους δουλεῖα δὲν γίνεται, καὶ μεθυσμένοι εἶναι οἱ φανατικοὶ ὅσο δὲν πρέπει.

Οἱ Βούλγαροι ἔσαν ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται εἰς τὴν Μακεδονίαν, διεμοίραζον βιβλία ἑλληνικὰ μὲ ἱστορίας καὶ παραμύθια βουλγαρικῆς ὑποθέσεως καὶ κατόπιν μισελληνικά, κατόπιν βιβλία μὲ ἑλληνικὰ γράμματα, διότι ὁ λαὸς μόνον ἑλληνικὰ γράμματα ἐγνώριζε, καὶ λόγια εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ μὲ ἐξηγήσιν βουλγαρικὴν, καὶ κατόπιν μὲ βουλγαρικὰ γράμματα, καὶ ἔτσι κατῴρθωσαν τόσα, καὶ ἡμεῖς τώρα τρίβομεν τὰ μάτια μας, διὰ νὰ ἐξυπνήσωμεν καὶ νὰ ἴδωμεν ὅ,τι οὐδέποτε ἐφάντασθημεν.

Οἱ ἰδιοὶ μας διδάσκαλοι τοῦ Σχολείου καὶ τῆς Ἐκκλησίας θέλουν νὰ κρατῶσι τὸν λαὸν εἰς τὸ σκότος, καὶ ἀμαθί, διὰ νὰ ἔχωσιν αὐτὸν εἰς κτηνώδη κατὰστασιν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον γνωρίζετε πολὺ καλὰ.

Σὰς εὐχαριστῶ παρὰ πολὺ διὰ τοὺς χάρτας, τοὺς ὁποίους καὶ περιμένω, παρακαλῶ στείλατέ μου καὶ μερικὰς Ἰλιάδας καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλετε.

Διατελῶ μετὰ τιμῆς.

Ὅπως πρόθυμος

Σημ. τοῦ Νουμά. — Ἐπειδὴ μερικοὶ βρεθῆκαν νὰ ποῦνε πῶς τὰ γράμματα αὐτὰ ποὺ δημοσιεύουμε μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἀληθινὰ μὰ σκαρωμένα στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά» (III), δηλώνουμε πῶς τὰ πρωτόγραφα βρίσκονται στὰ γραφεῖα μας, στολισμένα μὲ ὑπογραφὰς καὶ μὲ ἐπίσημες σφραγίδες, καὶ ὅποιος θέλει εἶναι λεύτερος νάρθει καὶ νὰν τὰ δεῖ. Ἄν τὰ τυπώσουμε δίχως ὑπογραφὰς, τὸ κάνουμε γιὰ νὰ μὴν πάρουμε κανένα στὸ λαίμω μας. Ἀφοῦ καὶ τῇ Μακεδονίᾳ, καθὼς καὶ καθὲ ἄλλῃ χώρᾳ Ἑλληνικῇ, τὴν προμυκρατοῦνε ἀκόμα καὶ τῇ ρημάζουνε οἱ δύο λάμιες,

«ὡ λύσσα τοῦ καλόγερου,
τοῦ δάσκαλου ἢ μανίας».

ΜΟΥΣΙΚΟΑΜΟΥΣΕΣ ΑΝΟΣΤΕΣ ΚΑΙ ΝΟΣΤΙΜΕΣ ΚΙ ΟΛΩΝ ΤΩ ΛΟΓΙΩΝ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

«Σήμερις εἴμαστε δύο, ἄβριο θὰ βρεθοῦμε τρεῖς, μεθᾶβριο περισσότεροι» γράφοντας ἀπὸ τὸ ἀπόσπωμα τῆς μελέτης μου «Γιὰ Ὁδεῖα καὶ γιὰ τ' Ὁδεῖο» («Νουμάς» ἀρ. 378) δὲ φανταζόμουν πῶς ἀμέσως στὸν κατοπινὸ ἀριθμὸ τοῦ Νουμά θ' ἀληθύνουνε τὰ λόγια μου· καὶ ὅμως ἔτσι εἶναι· νά, καὶ ὁ κύριος Γ. Λαμπελὲτ καὶ τὸ ἄρθρο του στὸ Νουμά· μουσικὸς καὶ ἀπὸ τὸν μᾶς παρουσιάζεται σήμερις καὶ δημοτικιστὴς γερός· καὶ νά, ποὺ γενήκαμε πιά τρεῖς μουσικομάλλιαροι καὶ tres facient collegium ποὺ λένε καὶ τὰ Λατινικά.

Μὰ καὶ ἂν ἀκόμα ὁ κύριος Λαμπελὲτ ἔγραφε στὸ Νουμά ὅχι ἀπὸ πεποίθησιν, παρὰ μόνον ἐπειδὴ στὸ φύλλο ἀπὸ κατὰ σύμπτωσιν μιλῆσανε κάμποσες φορὲς γιὰ τ' Ὁδεῖο, ποὺ εἶτανε, εἶναι καὶ θὰ εἶναι στὴ ζωὴ τοῦ κ. Λαμπελὲτ τὸ ἕνα ἰδανικόν του, κατὰ ποὺ λέει ὁ ἴδιος, πάλι καὶ ἀπὸ σπουδαῖο καὶ θαρρυντικὸ γιὰ τὴν ἹΔΕΑ : μᾶς δείχνει πῶς πέρασε ὁ καιρὸς ποὺ δένανε τὰ σκυλιὰ μὲ τὰ λουκάνικα, ποὺ ἔφτανε δηλ. νὰ γράψῃ κανεὶς δύο λόγια στὸ Νουμά γιὰ νὰ τὸν ποῦνε ἄξιο τοῦ φρενοκομείου καὶ δείχνει πῶς τὰ γραφόμενα τοῦ Νουμά καὶ τοὺς ἀναγνώστες τοὺς ἀρχίσανε νὰ τοὺς λογαριάζουνε καὶ νὰ νοιώθουνε, ἔστωντας καὶ ἄθελα καὶ μὲ τρυγμούς καὶ βρυγμούς ὁδόντων, πῶς μέσα στὸ Νουμά βρίσκεται ἡ ἀληθινὴ ζωὴ καὶ ξαναγέννησις. 1)

Ὅπως καὶ νᾶχῃ τὸ πρᾶμα ἐγὼ προτιμῶ, ὥσπου νὰκούσω τὸ ἐνάντιον, νὰ πιστέω πῶς ὁ κ. Λαμπελὲτ εἶναι ἀπὸ πεποίθησιν δημοτικιστὴς καὶ τοῦ σφιγγῶ φιλικὰ φιλικὰ τὸ χέρι σὰ συντεχνίτη καὶ ὁμοϊδεάτῃ ἀντάμα.

Καὶ τώρα ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ πῶ καὶ ἐγὼ δύο τρία λόγια σκετικὰ μὲ τὶς ἀνοστες, μὲ τὸ συμπά-

1) Κι ἄλλον προβιβασμὸ τοῦ «Νουμά» ἔχουμε νὰ σημειώσουμε : ἴσαμε προχρὲς ἀκούσαμε γιὰ Ρούσσικα ρούμπια καὶ γιὰ στεργλίνες Ἑγγλέζικες· τώρα βλέπω πῶς περάσαμε στὶς χαρτένιες δραχμὲς τοῦ κ. Νάζου· δὲ μένει, παρὰ νὰκούσουμε πιά ποὺ παίρνει καὶ τὶς δραχμὲς τοῦ κ. Μιστριώτῃ γιὰ νὰ φτάσῃ ὁ Νουμάς στὸν κολοφῶνα τῆς δόξας του.

θεῖο, μὰ ἔτσι τὶς ὀνομάζει ὁ κ. Λ., κουβέντες του :

Στὶς ἀνοστες κουβέντες τοῦ λοιποῦ ὁ κ. Λαμπελὲτ, ἂν καὶ δὲ μοῦ κάνει τὴν τιμὴ ν' ἀναφέρῃ τὸ μικρὸ μου τῶνομα, φαίνεται πῶς σ' ἕνα μέρος τοῦ ἁρθροῦ τοῦ τοῦλάχιστο ἐννοεῖ καὶ τῇ δικῇ μου μελέτῃ «Γιὰ Ὁδεῖα καὶ γιὰ τ' Ὁδεῖο».

Κι ἀμέσως πρέπει νὰ σημειώσω ἐδῶ πῶς ὁ κ. Λαμπελὲτ κάνει μιὰ μεγάλη μεγάλη παρεξήγησιν. Θαρρεῖ δηλ. πῶς ἡ μελέτη μου ἀπὸ τῇ γράφτηκε γιὰ νὰ κρίνῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ τὰ δικά του ἄρθρα ποὺ δημοσίεψε στοὺς «Καιρούς»· ὅσο καὶ ἂ μὲ τιμᾷ μιὰ τέτοια παρεξήγησιν πρέπει νὰ τοῦ πῶ ἐδῶ πῶς λαθιέται πολὺ, μὰ πάρα πολὺ : ἡ μελέτη μου ἀπὸ τῇ γράφτηκε μὲ τὸν ἀποκλειστικὸ σκοπὸ νὰ κρίνῃ καὶ νὰ μιλήσῃ γιὰ τ' Ὁδεῖο καὶ μόνον γιὰ τ' Ὁδεῖο· εἶτανε, στὴ γενικὴ τῆς μορφῇ, σκιτσαρισμένη ἀπὸ τὸ καλοκαίρι, μέρος ἀπὸ ἕνα βιβλίο ποὺ γράφω ἀπὸ τὸν καιρὸ μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «ὡ τέχνη μου καὶ οἱ πόθοι μου». 2) Τὸ μόνον ποὺ ἔχει σκέση μὲ τὴν πολεμικὴν ποὺ γεννήθηκε τώρα τελεφταῖα τριγύρω ἀπὸ τ' Ὁδεῖο εἶναι ποὺ τῇ μελέτῃ μου ἀπὸ τῇ τῇ τελεφᾷ καὶ τὴν τύπωσα πρὶν ἀπὸ τ' ἀποδέλοιπό μου βιβλίο γιὰ νὰ πῶ καὶ ἐγὼ, ὅσο καὶ ἄς μὴν εἴμαι ἢ καὶ ἄς εἴμαι εἰδικός, τὴν ταπεινὴν μου γνώμην γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ Ὁδεῖου μας.

Γι' ἀπὸ καὶ δὲ μοῦ χρειαστήκανε τᾶρθρα τοῦ κ. Λαμπελὲτ γιὰ τ' Ὁδεῖο (ἂν καὶ ἀπὸ περιέργεια τὰ ζήτηξα, μὰ ἀκόμα δὲν τᾶλαβα), ἀφοῦ ὁ μόνος μου σκοπὸς εἶτανε νὰ πῶ τῇ δικῇ μου εἰλικρινῇ καὶ ἀνεπηρέαστῃ γνώμῃ καὶ παρακαλῶ, μὰ καὶ προκαλῶ ἀκόμα, ἔτσι φιλικὰ καὶ συναδερφικά, τὸν κ. Λαμπελὲτ νὰ μοῦ πῇ ἂν ἡ μελέτη μου ἀπὸ τῇ εἶτανε ὁμολόγιο ἢ κριτικὴ τοῦ σημερινοῦ μας Ὁδεῖου.

Τώρα καὶ ἐγὼ δὲ θὰ τοῦ ἀρνηθῶ πῶς κάπου σὰ νὰ θυμήθηκα καὶ τὴν πολεμικὴν ποὺ κηρύχτηκε κατὰ τοῦ Ὁδεῖου, προπάντω στὸ τέταρτο μέρος τῆς μελέτης μου.

Ἄν ὁ κ. Λαμπελὲτ μᾶς βεβαιώνει πῶς ἀπὸς ποτέ του δὲ θέλησε νὰ φέρῃ τὴν Ἱταλικὴν μουσικὴν στ' Ὁδεῖο, χαίρομαι πολὺ καὶ τοῦ σφιγγῶ τὸ χέρι ποὺ συμπέφτουνε ἀκόμα μιὰ φορὰ οἱ ἰδέες μας· ὅμως τὰ λόγια ποὺ εἶπα πάνω σ' ἀπὸ τὸ ζήτημα δὲν ἔχω κανένα λόγον νὰ τὰ πάρω πίσω· γιὰτὶ λέγοντας στὴ μελέτη μου : Ἄς μάθουνε οἱ κύριοι ποῦ-

2) Ἄς τὸ πῶ ἐδῶ πῶς τὸν τίτλο μου τὸν χρωστάω στὸν νεῖρο τοῦ Γιαννίρη. Μὰ καὶ τί δὲ χρωστᾷμε στὸ χέρι ποῦ γράφει τὸ Γιαννίρη ;

ΜΙΑ ΑΠΟΚΡΙΣΗ*

Ὁθέλα, ἂν δὲ συλλογίζομεν τὸν τόπο, νὰ ἐκολουθῶσιν παρακάτω, ὁθέλα ἀκόμα νὰ δῶμεν περσότερα κομμάτια ἀπὸ τὸ ποίημα, φανερόντας ἔτσι περσότερον τὴν ὁμορφίαν του. Ὁ μὲν ποῦσε πάλι ἀπ' τᾶλλο μέρος νὰ ἐξέσκηνα στροφὲς καὶ μέρη, ὅπου κυριαρχοῦν περσότερον τὰ σκοτεινὰ σημεῖα τῆς τέχνης τοῦ ποιητῆ. Μὰ ἂν φανερόνταν σὲ δλάκερη τὴν ποίησίν του στὸ βαθμὸ ποὺ φανερόνται μὲν ἄρα σ' αὐτὸ τὸ ποίημα, ἐγὼ κάνε δὲ θάμουν ἐκεῖνος ποὺ θάποφάσιζα νὰ τὰ προσέξω τόσο. Ἀπὸνα ὥρατο ποίημα χρωστόμε νὰ βλέπομε πρῶτα τὴν ὁμορφίαν του καὶ ἀπὸνα ἔργο τοῦ ποιητῆ τῇ φωτινῇ τοῦ ὅψῃ πρῶτα. Καὶ γιὰ νὰ δείξω τὴν ὅψῃ αὐτῇ τῆς ποίησιν τοῦ Παλαμά, ἄς μοῦ συχωρεθῇ νὰ παραθέσω ἐδῶ ἕνα ἀπ' τὰ ὡραιότερα γιὰ μὲ μικρότερα ποιήματα τῆς «Ἀσάλευτης ζωῆς», τὸ παραχτικὸν τοῦ «Μίλημα μὲ τὰ λουλούδια» καὶ δύο τρία ἀκόμα ἀπὸ τὶς «Ἐκατὸ φωνές» ἂν ὅχι ἴσως τὰ κα-

* Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 380.

λύτερα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀπὸ κείνα ποὺ δείχνουν τὸν ποιητὴ στὴ δύναμή του καὶ στὴ λάμψιν του :

ΜΙΛΗΜΑ ΜΕ ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

Τὸ πέρασμά μου, ἀργὸ ἢ γοργό, στὴ χάρη σας ἀπάνω
Δὲν κράτογα, δὲν ἔσκυβα γιὰ νὰ σὰς κόψω ἐγὼ,
Σὰν ὄραμα σὰς ξάνοιγα, λουλούδια, αἰθεροπλάνο,
Σὰν τὴν ἰδέα σὰς λάτρευα καὶ σὰν τὸν οὐρανόν.
Γιὰ νὰ σὰς γγίξω ἀμαρτωλὰ δὲν τᾶπλωνα τὸ χέρι,
Λουλούδια, ὅ,τι πὺδ ἔμορφο, εἶναι καὶ πὺδ μοκριά·
Ἐσεῖς γιὰ μένα ἢ μουσικὴ ποῦ ἀνέγγιαχτῃ τᾶερί
Φέρνει ἀπὸ δρόμον ἄλλον δλοῖσα στὴν καρδιά.

Τὸ θάμπωμά σας ἤθελα νὰ μένῃ σὰν ἐκεῖνο
Τῶν ἀπλησίαστων καὶ τῶν κλεισμένων παλατιῶν
Τὸ μύρο, ὃ γιοῦλι, μοῦ ἔστειλες καὶ ἐν τῇ λάμψῃ,
ὃ κείνο,

Μακριάθε, σὰν τᾶερίνα φιλάκια τῶν ματιῶν.
Ἄλλ' ἀπὸ τότε ποῦ ἔγυρεν ὁ πολυγαπημένος
Τὸν ὕπνο τὸν ἀξύπνητο νὰ πικροκοιμηθῇ,
Εἶμαι ὁ σκληρὸς ὁ θεριστὴς ποῦ ἀπάνω σας γυρ
μένος

Ἐνα πρὸς ἕνα παίρνω σας καὶ δένω σας, ὃ ἀνθοί.
Θέλω μὲ σὰς βασιλικά στεφάνια νὰ τοῦ πλέξω,

Νὰ τοῦ ὑφάνω πλούσια φορέματ' ἀπὸ σὰς,
Καὶ θέλω πρωτοκάμωτα παιγνίδια νὰ τοῦ παίξω,
Θέλω μ' ἐσὰς ν' ἀπλώσω του σὰ ζέσταμ' ἀγκαλιὰς.
Καὶ θέλω ν' ἀναστήσω τον σὰν ἕνα περιβόλι,
Ἐνὰν Ἀπρίλην ἀθάνατο φιλῶντας τον ψυχῇ
Θέλω... Κι ἂν εἶμαι ἀνήμερος, ἢ χλωρὴ ἄς εἶταν
δλη

Νὰ τοῦ γενῇ ἕνα δειρο καὶ ἕνα μακρὸν φιλί.
Κι ἄς εἶταν καὶ ὅ,τι εἶν' ἀγγιχτο, ἀνέρο, ἄβλο, πλάνο,
Καὶ μὲν ἀχτίδα ἔχει κορδιά, μὲν αὐρὰ ἔχει κορμί,
Ὁραμα, ἰδέα, οὐρανός, μιὰ σάρκα νὰ τοὺς βάνω,
Καὶ νὰ τὰ σπείρω ἀπάνω του μοῦζι μ' ἐσὰς, ἀνθοί !

Μέσ' στὴ λευκοτάτῃ στοργῇ πύργω πάθος, καὶ ὕστερα
Τὸ λάγγεμα τὸ κίτρινο τοῦ ἀργύρου.
Λουλούδια, ἔτσι τᾶγάπησα πατέρας· τον ἂν ἐκρά-
ζομουν,

Ἐγὼ εἶμουν ἀσπητικός του.
Τὸ ξέρετε λουλούδια, ἐσεῖς ; τὴν πάναγνῃ ζωοῦλα σας
Τὴν ἀναψε ποτὲ τέτοιο μαράζι ;
Στὸ ἴδιο ἀπάνω ἀνθόκλαδο, τὸνα μὲ τᾶλλο ἀχόρεταγος.
Ὁ πόθος δὲ σὰς ἀνταρδιάζει ;

Μὲ τὸ κορμάκι ἐνὸς παιδιοῦ, σταλμένο ἀπὸ τὰ τρι-
βαθα

λένε πῶς ἡ Ἰταλική μουσική συγγενέει με τὴν Ἑλληνική, θυμόμουνα πού τὰ ἐννιά δέκατα τῆς Ρωμισσύνης λένε κάτι παρόμοιο· χαίρουμαι λοιπόν πού ὁ κ. Α. εἶναι σύμφωνος μαζί μου καὶ μένουνε τὰ λόγια μου γιὰ τ' ἀποδέλοιπα ἐννέα δέκατα, μείον ἑνός, τῆς Ρωμισσύνης.

Γιὰ μουσικὲς μεγαλοφυΐες δὲ βλέπω νάναφέρω ἐγὼ πούθενά στὸ ἄρθρο μου, ὅπως τὰ λέει ὁ κ. Λαμπελέτ, ὥστε δὲ θὰ ἐννοῇ βέβαια ἐμένα ὁ ἀγαπητὸς συντεχνίτης καὶ ὁμοιδεάτης, παρὰ κανέναν ἄλλο καὶ ἂς κάνουμε καλὰ.

Μᾶς μένει τώρα νὰ δοῦμε, πότε καὶ πῶς βρίσκαμε τὸν κ. Λαμπελέτ σὺν τὸν τελευταῖο ἄνθρωπο τοῦ κόσμου, κατὰ πού λέει.

Ἄν καὶ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ βροῖξῃ ἀλλιῶς τὸν πρῶτο καὶ ἀλλιῶς τὸν τελευταῖο ἄνθρωπο τοῦ κόσμου καὶ δὲν ξέρω πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ κ. Α. ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου τῇ στιγμῇ πού γεννηθήκανε καὶ ἄλλοι κατόπι του καὶ τὸ ξέρει καὶ ὁ ἴδιος ἀφοῦ μᾶς λέει τὸ Βάρβογλη λόγου χάρι «νεαρό μαθητὴ πού ἐπαναλαμβάνει με μαθητικὴ ἀκρίβεια»,³⁾ ὁμολογῶ πῶς στὴ μελέτη μου ἀνάφερα τίς λέξεις «ὁ πρῶτος τυχόντας» καθὼς καὶ τὸ «κοντόξυλο», πού τόσο πικράνανε τὸν κ. Λαμπελέτ.

Πῶς ἔμωσ τὰ ἔγραφα ἀπτά;

Ἐγραφα στὴ μελέτη μου: «πῶς μιὰ τέτοια δουλειὰ παραγινώριζεται τόσο ἀπὸ τὸ κοινὸ ἴσαμε πού νάνεχεται τὸν πρῶτο τυχόντα νὰ βροῖξῃ ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἴσαμε τὸ βράδι ἕνα ἔδρυμα ἀπὸ τὰ λίγα πού τιμοῦνε τὴν Ἑλλάδα», καὶ παρακάτω: «ἐκεῖ πού ἂν τ' ὦδεο περιοριζότανε σὸν προορισμὸ του καὶ στὴν ἀξία του θὰ τοὺς ἐπίανε με τὸ κοντόξυλο».

Δὲν εἶναι θαρρῶ ἡ πρώτη φορὰ πού πολεμήσανε τ' ὦδεο, ἔξω ἀπὸ τὸν κ. Λαμπελέτ, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τέτοιοι πού τοὺς ἐχτιμῶ ἀρκετὰ καὶ ἄλλοι πάλι ποῦτε ξέρω ποῦθε βαστᾶ ἡ σκούφια τοὺς γράφοντας λοιπόν τὸν πρῶτο τυχόντα ἐννοῦσα τῇ γενικῇ ἀπὸ τὴν ἐκδήλωση ἀντιπάθειας πρὸς τ' ὦδεο ἀπὸ τῇ μιᾷ καὶ ἀδιαφορίας τοῦ κοινοῦ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ, καὶ προσπάθησα νὰ δείξω τίς αἰτίες τοῦ φαινομένου ἀπὸ τοῦ· γιατί βέβαια σ' ἕνα κοινὸ με κάποια ψυχοπνία γιὰ τὴν τέχνη μιὰ τέτοια κατάσταση δὲ θὰ βαστοῦσε ποτές τόσο· δυοῖν θάτερον: ἢ ἔχουνε δι-

3) Κοίταξε ἔμωσ, φίλε συντεχνίτη καὶ ὁμοιδεάτη, μὴν τύχ' αἱ νεαροὶ μαθητὲς καὶ μᾶς βάλουνε τὰ γυαλιὰ ἐμᾶς τῶ γεραλέων διδασκάλων.

καὶ οἱ κύριοι ὅλοι πού λένε γιὰ τ' ὦδεο καὶ τότες πρὸ πολλοῦ ἔπρεπε νάχη φύγῃ ὁ κ. Νάζος ἢ ἔχουνε ἄδικο οἱ κύριοι ἀπὸ τοὺς καὶ τότες πάλι πρὸ πολλοῦ ἔπρεπε νὰ τοὺς εἶχανε πιάσει με τὸ κοντόξυλο.

Μὰ τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς ἂν ἐπιμένῃ ὁ κ. Α. πῶς τὰ «πρῶτος τυχόντας» καὶ τὸ «κοντόξυλο» γιὰ δάφτονα καὶ μόνο τᾶγραφα, θὰ τοῦ πῶ πῶς ὅσο καὶ ἂν οὔτε κατὰ διάνοιαν μὴδὲ κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸ διανοήθηκα νὰ ὀνομάσω τὸν κ. Α. «πρῶτο τυχόντα», τῇ στιγμῇ πού στὴν πολεμικὴ του ὑπογράφεται με φεφτόνομα «Ριζοσπάστης» ἔχω ὅλα τὰ δικαιώματα νὰ μὴν ξέρω ποιὸς πολεμᾷ τ' ὦδεο καὶ νὰ τὸν ὀνομάσω «πρῶτο τυχόντα» (ἀφοῦ μάλιστα βρίσκουμαι τόσο μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα πού χρειάζουμαι τὸ λιγώτερο δεκαπέντε μέρες γιὰ νὰ πάρω ἀπάντησιν καὶ τὰ τελεγραφικὰ εἶναι πολὺ ἀκριβὰ γιὰ τὴν τσέπη μου), ἐξὸν πιά ἂν καὶ σ' ἀπὸ μᾶς γέλασε ὁ Συναδινός, πού εἶμαι πολὺ περίεργος νὰ κοῦσω τί λέει, καὶ ὁ κ. Λαμπελέτ ὑπόγραψε τᾶρθρα του φαρδιά πλατιά με τὸνομά του.

Καὶ τώρα θὰ τοῦ μιλήσω ἔτσι πολὺ φιλικὰ στ' ἀπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ συντεχνίτη καὶ ὁμοιδεάτη:

Μᾶς λές πῶς ὁ Συναδινός διαστρέφει τίς γνώμες καὶ τὰ λόγια σου· ἀπὸ δὲν τὸ ξέρω ἀκόμα, νὰ δοῦμε τί λέει καὶ ὁ Συναδινός· ξέρεις ἔμωσ πού καὶ τοῦ λόγου σου, φίλτατε συντεχνίτη, σὰ νὰ διαστρέφεις, ἂν καὶ πολὺ τεχνικά, τῶν ἀλλουμένων τὰ λόγια; Κι ὁρίστε ἢ ἀπόδειξη:

Στὴν ἀρχὴ τοῦ ἄρθρου σου, οἱ ἄνοστες κουθέντες, μᾶς λές, ἐννοώντας φαίνεται τὰ λόγια τοῦ Συναδινού, πῶς «εἶναι ἀνάξια καὶ νὰ περιφρονηθοῦν ἀκόμα» καὶ ἀμέσως παρακάτω: «ἀλλὰ γιὰ τὴν δυστυχία μου ἐκεῖνα πού γιὰ μένα δὲν ἦσαν παρὰ ἐμπαθὴ μωρολογήματα πού διάστρεφον τίς ἐννοίες τῆς πολεμικῆς μου, προσερχόμενα δὲ ἀπὸ ἀφάνταστη ἄγνοια πραγμάτων, ἄλλοι εἰδικοί» [ἐδῶ θὰ ἐννοῇ βέβαια τὸ Βάρβογλη καὶ ἐμένα καὶ ὅχι τὸ Συναδινὸ πού εἰδικὸς δὲν εἶναι] τὰ ἐθεώρησαν ὡς σπουδαῖα καὶ ἐδασίστηκαν σ' ἀπτά γιὰ νὰ με βρῖσουν· σὺν τὸν τελευταῖο ἄνθρωπο τοῦ κόσμου».

Καὶ παραθέτεις τί σοῦ εἶπαν οἱ γενναῖοψυχοὶ σου κριτικοί, δηλ. ὁ Βάρβογλης καὶ ἐγώ, ἢ μᾶλλον ἐγὼ καὶ ὁ Βάρβογλης, καὶ λές: «Μοῦ εἶπαν ὅτι εἶμαι ἄναντρος, ὅτι ὅσα ἔγραφα εἶνα καθγὰς γιὰ

τὸ πάπλωμα, με εἶπαν πρῶτο τυχόντα, ἄξιο νὰ με πάρουν με τὸ κοντόξυλο κτλ.»

Κ' ἐδῶ, φίλε συντεχνίτη, σὲ τσάκωσα· τὸν τίτλο ἄναντρος πού βάνεις πρῶτο πρῶτο, ὅχι πιά δὲ σὸν ἀποδώσαμε ὁ Βάρβογλης καὶ ἐγώ, μὰ οὔτε καν ἀπαντάει σ' ὅλο τὸ ἄρθρο τοῦ Βάρβογλη καὶ σ' ὅλη τὴ δική μου τὴ μελέτη ἢ λέξη «ἄναντρος»· ὁ Συναδινός μόνο ἀναφέρει τὴ λέξη ἄναντρος καὶ σ' ἐρωτῶ ἔτσι φιλικὰ καὶ συναδερφικὰ· εἶναι ἢ δὲν εἶναι διαστροφή μιλώντας τὸ πολὺ πολὺ γιὰ δυὸ ἀνθρώπους νὰ παίρνης τὴν πιὸ βαρεῖα λέξη ἀπὸ τὸ ἄρθρο ἑνὸς τρίτου καὶ νὰν· τοὺς τὴν κολλᾷς πρώτη πρώτη; Ἀφῖνω πού ἀνακατώνεις τὰ λόγια τοῦ Βάρβογλη με τὰ δικά μου ἔτσι πού νὰ μπορῇ καθένας νὰ τἀποδώσῃ ὅλα στὸ Βάρβογλη ἢ ὅλα σ' ἐμένα. (Γιὰ τὸ πάπλωμα ὁ Βάρβογλης ἀναφέρει, γιὰ τὰ δυὸ τελευταῖα ἐγώ).

Τώρα θὲς νὰ σοῦ πῶ καὶ ἕνα ἄλλο: ἀντὶς νὰ ψάχνης στὴ μελέτη μου νὰ βρῇς πόσες φορές σὲ βροῖξω καὶ πόσες ὅχι, καλύτερα θάκανες νὰ πρόσεχες λιγάκι καὶ στὸ τί λέω γιὰ τ' ὦδεο καὶ ὁδὸλετες πῶς συμφωνᾷμε σὲ κάμποσα, ἂν κρίνω τουλάχιστο ἀπὸ τίς ἄνοστες κουθέντες σου· μόνο μιὰ διαφορὰ ἔχουμε, μὰ φοδᾶμαι, ἀρκετὰ δυνατῇ. Ἐλόγου σου λές: «Εἶχα, ἔχω καὶ θὰ ἔχω στὴ ζωὴ μου ἕνα ἰδανικό, — νὰ ποδεῖξω ὅτι τὸ ὦδεο, ἀφ' οὗτο ἀναμορφώθηκε κατὰ πῶς λένε, ὅχι μόνο δὲν ὑπερετεῖ κανένα ἔθνικ προορισμὸ, ἀλλὰ καὶ ὡς κοινὸ μορφωτικὸ ἔδρυμα, ἄσχετα ἀπὸ κάθε ἐννοια ἔθνικης ἀποστολῆς, δὲν παρουσιάζει καμιά σοβαρὴ καὶ θετικὴ ἐργασία ἀξία προσοχῆς». Κ' ἐγὼ σοῦ λέω: Εἶχα, ἔχω καὶ θὰ ἔχω στὴ ζωὴ μου ἕνα ἰδανικό, — νὰ δημιουργηθῇ μεγάλη καὶ πανώρια Ἑθνικὴ Ἑλληνικὴ μουσική· τ' ὦδεο βέβαια ὅπως εἶναι τώρα, δὲν μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ με κανένα τρόπο στὸ ξετύλιγμα τῆς Μουσικῆς μας τέχνης· ἀπὸ πιά εἶναι ἀποδειγμένο καὶ σὰς πιστέδουμε καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ φάτε τὴ ζωὴ σας γιὰ νὰ μᾶς τ' ἀποδείξετε· ἔμωσ τ' ὦδεο μας με τὸ ὅλινδ πού ἔχει καὶ με τὴ δουλειὰ πού γίνετ' ἐκεῖ μέσα μπορεῖ νὰ ἀναμορφωθῇ καὶ πρέπει νὰ ἀναμορφωθῇ ἔθνικα καὶ ἑλληνόπρεπα, γι' ἀπὸ ἔμωσ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τρωγόμεστε ἀναμεταξύ μας καὶ νὰ προσπαθᾶμε νὰ χαλάσουμε ὅλο τὸ ὅλινδ πού ὑπάρχει τώρα μέσα στ' ὦδεο· νὰ ἐνωθοῦμε ὅλοι μαζί, ἀπὸ τὸν κ. Νάζο ἴσαμε τοῦ λόγου σου, κύριε Λαμπελέτ, καὶ νὰ πασίσουμε νὰ καταφέρουμε κάτι ἀληθινὰ ἔθνικα καὶ ἑλληνικά· τῇ στιγμῇ πού ὁ κ. Νάζος

4) Σπολλάτῃ γιὰ τὸν τίτλο καὶ τὰ κυρτὰ γράμματα.

Μιᾶς Μοίρας μουσικῆς πού δὲν προσμένεις,
Φανέρωμα εἶτανε τῆς μιᾶς, τῆς ἀφτασῆς καὶ ἀ-
νέγγιχτης,

Τοῦ θείου ὀνείρου ἐρωμένης.
Εἶταν ἀπὸ τὰ σπλάχνα μου; Ποτὲ δὲ συλλογίστηκα
Νὰ ζήσῃ νὰ τρανέψῃ, νὰ προκόψῃ.
Ὁ μεθυσμένος εἶμουνα, καὶ ὦ τί κρασί γλυκόπιστο
Τὸ σάλεμα, τὸ μάτι, ἢ ὄρη!

Μιᾶς Μακαρίας τὸ φύσηξε πνοή· σὶδ νοῦ μου γύριζε
Τὸ ξένο τὸ τραγοῦδι: — Ἐσύ, γραμμοῦλα,
Μικροῦλα, ροδοχάραχτη, πού εἰσούνα τὸ στόμα του,
Πῶς τὴν τραγὴν γεννᾷς τρεμοῦλα; —

Πόσες φορές πού ἀλάργενεν ἀνέγνωστα ἀπ' τὴ
δίψα μου,

Καὶ βαρετὰ, σκληρά, τὰ ὥρατα χειλάκια,
Γνώρισα τῆς ἀνημπορίας τὰ κολασμένα βάσανα,
Ἦνια τῆς ζήλιας τὰ φαρμάκια.

Πόσες φορές πού δλόγυργο ξανάσαιναν ἀπάνω μου,
Πιστεψα πῶς τὸ κράτησα περίσσο
Τὸ πλάνο φωτοφάντασμα τῆς Ὀμορφιάς τὸ ἀ-
κράταγο,

Κ' εἶπα τί ἄλλο πιά νὰ ἐλπίσω;
Τὸ ξέρετε, λουλούδια, ἐσεῖς; Μπορεῖτε καὶ ταιριάζετε,
Κρυφὲς μελισσοβύζαχτες καρδοῦλες,

Τῆς ἄυλης δλογάληνης λατρείας τὸ λιβάνισμα
Μὲ τῆς ἀγάπης τίς τρεμοῦλες;

Ὡ ἐσεῖς, τὰ πιὸ φαρμακερά, τὰ γιγάρτεντα, μᾶς ἔρχονται,
Ἀπὸ τὰ πιὸ ἀκριβὰ μας ἐδῶ καίον·
Ἔτσι ἔφυγε καὶ μ' ἄφησε τὴν αἰκρά τὴν ὑπέρτατην
Ὡ ἐσεῖς, λουλούδια τοῦ θανάτου!

Μέσ' σ' τοῦ χειμῶνα τὴν καρδιά, τῆς μυγαλιαῖς τὰ
λούλουδα,

Ἀπὸ τὸν ἥλιο ἰλάρωσε καὶ ὁ θυμωμένος μῆνας,
Τῆς ὁμορφιάς γύρω τριγύρω ἕνα στεφάνι πλέκετε,
Ξέσκεποι βράχοι καὶ βουνὰ γραμμένα τῆς Ἀθήνας.
Τὰ χιόνια εἶναι σὶδὸν Πάργηθα σὶδ ἄνθισμα καὶ αὐτὰ,
Χαϊδεύει τὸν Κορυθαλλὸ δειλὴ χλωράδα ὀνείρου,
Τοῦ θείου τοῦ Βράχου τοῦ γελᾷ ἢ Πεντέλη, καὶ ὁ
Υμηττός

Ἀκούει γυρτὸς τὸ ἐρωτικὸ τραγοῦδι τοῦ Φαλήρου.

Πάει τὸ ταξίδι, φτάσαμε. Τώραῖο νησάκι νάτο!
Αἰπὰ ἀκρογιάλια. Τᾶνοιχτό, φῶς ὅλο, τὸ χιοναῖο

Μὲ τὰ γραμμένα ἐρείπια καὶ με τὰ μαυροπούλια
Καὶ τᾶλλο. Ὡ δάση ἀπὸ μυρτιές, ὦ κῆποι ἀπὸ
ζουμπούλια,

Καὶ κάτω ἀπὸ τῆς νερατζιάς τῆς φωνητωτῆς τὰ κλώνια,
Ὡ ἴσκιος! οἱ ἔρωτες μιλοῦνε, ἀντιμιλοῦν τᾶνδόνια.
Τὸ ἐν' ἀκρογιάλι Ἐδῶ! μᾶς λέει τᾶλλο ἀκρογιάλι
Νά με!

Βαρκοῦλα, πού θ' ἀράξουμε; βαρκάρη πού θὰ πᾶμε;

Ὡ λεῖμονιες με τοὺς καρποὺς τοὺς ξανθαπράσινους,
Καὶ μικροκάμωτες κνίριες καὶ καρυδιὲς μεγάλες,
Ὡ δέντρα πυκνοφύτεντα, γλυτῶστε, ἀνοίχτε, κλεῖ-
στε με

Στοὺς πέπλους σας καὶ σὶς φωλιές καὶ σὶς ἀγ-
κάλες.

Ἀπὸ οὐρανὸς καὶ πέλαγα, καὶ δλόβαθα καὶ δλόρηλα,
Ἀμάντεντα, ἄπιαστα, τὰ γύρω καὶ τὰπάνω,
Ἀπὸ τῆς Σκέψης τίς Γοργόνες καὶ τίς Μέδουσες
Κρύψτε με, πάρτε με νὰ ξανασάω!

Κι ὅσοι ἀγαποῦν τὸν ποιητὴ δὲν πιστέω νὰ
μὴν τοῦ εἰκνεῖται τὸ λυτρωμὸ αὐτό, πού θὰ σῇ-

καταλάβει πῶς ὁ καθγὰς δὲν εἶναι γιὰ τὸ πάπλωμα, κ' ἐλπίζω πῶς δὲν εἶναι, θὰ δουλέψῃ κατὰ πῶς πρέπει, δὲ γίνεται.

Μὰ χρειάζονται κοντὰ στ' ἄλλα κ' ἔργα, ἔργα Ἑλληνικά, κύριε Λαμπελέτ, κι ἀφτοῦ πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ ριχτοῦμε.5)

Καὶ τελειώνοντας παρακαλῶ τὸν κ. Λαμπελέτ νὰ μὲ θεωρήσῃ συντρομητὴ τοῦ βιβλίου του καὶ νὰ μοῦ τὸ στείλῃ μόλις βγῇ· ἄς εἶναι βέβαιος πῶς εἶτε με «πολεμάει με τὸ βάνανσο ἐκείνον τρόπο» ποὺ τὸν «πολέμησα» ἐγώ, εἶτε με τὸν «ἐδγενικὸ ἐκείνον τρόπο» ποὺ πολεμάει ὁ ἴδιος, θὰ πῶ τῇ γνώμῃ μου με τὴν ἴδια ἀφτηρότητά μ'αὐτὴ καὶ με τὴν ἴδια ἀμεροληψία ποὺ ἐδειξα, τολμῶ νὰ πῶ, καὶ γιὰ τ' ὦδεο μας· ἢ μήπως ἔχω λάθος;

Χάρκοβο, 24 τοῦ Φλεβάρη 1910.

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

8) Ἐδῶ ἀρωτῶ τ' ὦδεο πολὺ σοδάρᾳ : εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἀλήθεια ; ὑπάρχει Ἀδερώφειο κληροδότημα γιὰ μουσικὸ διαγώνισμα ἢ ὄχι ; καὶ με ποῖο δικαίωμα δὲν τὸν ἐκτελεῖ ἂν ὑπάρχῃ ; καὶ ποῦ βρίσκεται, τὴ στιγμὴ ποὺ με κάτῃ τέτοιο προσπαθεῖ νὰ δικαιολογηθῇ, τὸ δικαίωμα, τὴ δύναμη καὶ τὴν τόλμη νὰ κρίνῃ ἂν ὑπάρχουνε ἢ ὄχι Ἑλληνες συνθέτες ; Ὁ διαγωνισμὸς θὰ μᾶς τὸ δείξῃ ἂν ὑπάρχουνε ἢ ὄχι Ἑλληνες συνθέτες.

ΔΗΛΩΣΗ

Ποτὲς δὲ σὰς φοβήθηκα.

Κι ἂν ἤρθε ἐγὼ κοντὰ σὰς καὶ μὲς σὴν αἰμία με σὰς βουτήχηκα καὶ σὴν ἀδιαντροπιά σὰς, σὰς εἶδα ποιοὶ εἶστε καὶ σὰς γνώρισα καὶ τώρα ἐγὼ τὸ ξέρω καὶ σὰς τὸ λέω σὶδὸ πρόσωπο ἄφοβα καὶ μπρὸς σὶδὸν Ἡλίου θὰ σὰς φέρω. Με τῆς τιμῆς τοὺς λαθρεμπόρους κόνεψα καὶ με τοὺς παλιανθρώπους· μαζί σὰς σ' ὅλες τίς βρώμιες ζυμώθηκα σὲ μύριους τόπους.

Ἀνάδεμά σὰς, δὲν μπορέσατε νὰ μοῦ ἀγοράσετε τὴ ζωὴ, τὰ νιάτα, γιὰτὶ εἶχα μὲς σὶς φλέβες μου γενιὲς ποὺ διαφεντέψανε ρηγάτα κ' εἶναι τρισκάδαρα τὰ χέρια μου, τί τᾶχει ροζωμένα δουλειὰ ποὺ τὴ φοβάστε ἐσεῖς

μαῖνε ἕνα γύρισμα τῆς Μούσας του στὴ δύναμή της. Κι ἂν ἡ δύναμή της εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ ἰδέα, ὅπως ἀμφιβάλλει γι' αὐτό, ἄς παραβάλλῃ τὰ παραπάνω ποιήματα με τὰ ὠραιότερα «φιλοσοφικά» του, με τρία τέσσερα λ. χ. ἀπ' τὰ «κομμάτια ἀπ' τὸ τραγούδι τοῦ Ἡλίου», κι ἂν νιώθῃ πράγματι τὴν ποίηση σὰν ἐκφραση μιᾶς ψυχικῆς συγκίνησης σὲ πλαστικὸ, σὲ μουσικὸ ρυθμὸ καὶ κάλλος, ἄς λάβῃ τὴν καλοσύνη νὰ με φωτίσει κ' ἐμέ.

Ὡστόσο ἄς ἀκολουθήσουμε τὸν ποιητὴ στὸ νεώτερο ἔργο του, τὸ «Δωδεκάλογον τοῦ Γύφτου» κι ἄς δοῦμε πῶς ἐκφράζεται σ' αὐτὸ ὁ φιλοσοφικός του στοχασμός. Στὸν Πρόλογον τοῦ ἔργου ὁ ποιητὴς μᾶς βοηθεῖ ὁ ἴδιος με μερικὲς γραμμὲς γιὰ νὰ συλλάβουμε τὴν κεντρικὴ ἰδέα τῆς ποιητικῆς του σύνθεσης. Ποιὸς θᾶξῃ ἀντιλογία γιὰ τὴ σοδαρότητα τοῦ πιχειρίσματος νὰ πλέξῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ γύρο ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ προσπάθεια, γύρο ἀπὸ τὰ ὄνειρα, ἀπὸ τοὺς ψυχικοὺς ἀγῶνες καὶ τὰ ιδεάσματα ἑνὸς ποιητῆ—ἀνώτερου ἀνθρώπου, ὅπως νομίζω πῶς παρασταίνεται με τὸ Γύφτο—τὴ μοῖρα καὶ τὰ ὄνειρα

κι οὔτε τὴν ἔμαθα σὶὰ ξένα.

Περβόλια φύτρεψα καὶ δούλεψα γιὰ τὰ κορίτσια τᾶκακα καὶ τὰ παρθένα καὶ σκόρπισα φωτιά κι ἀνάθεμα καὶ φλόγα μ' ἀτσαλένια μπέννα. Μὰ καὶ λεπίδια ἀκόνισα καὶ μ' αἶμα τᾶβαινα καὶ με φαρμάκι καὶ καθαρός, περήφανος, τὸ δρόμο πῆρα τὸ δρομάκι, δίχως κανέν' ἀγκῦλι σὴν καρδιά, με φίλο γκαρδιακὸ τὸν ἑαυτό μου, καὶ κάρφωσα τὸν ἄνομο ποὺ ἀντίκρουσα καὶ τὸ λεπίδι τὸ δικό μου, ποὺ θυμητάρῃ τᾶφισα σὶδὸ σῆθος του, σημάδι γιὰ κεινὸς ποὺ θὰ τὸ βροῦνε, κάποιος ἀγάπης σκαλιχτὸ εἶχε ἰδννομα καὶ τοῦ φονιά νὰ ξέρουν νὰ τὸν ποῦνε. Μὰ δὲ φοβοῦμαι ἐγὼ κανένα σὰς, μόν' παίρνω τὸ κρασί καὶ τὸ μπουζούκι καὶ πίνω καὶ βαρῶ καὶ ἀνασταίνουμαι καὶ ρίχνω τὰποπιώματα σὲ σὰς, μπουλούκι.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

ΟΡΜΕΣ

Τῆς «ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ»
μ' ἐλπίδα πνευματικῆς λευτερίδας καὶ ξαναγεννημοῦ, τ' ἀφιερώνω.

ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ

Ὁρθόπλωρο, βαρύπλωρο με τὰ ἀκροφίγουρά σου τὰ ξώμπλια τὰ ἀδρσκάλιστα καὶ τὴν βαριὰν ἀρμάτα τῶν κανονιῶν ποὺ ἀραδιαστὰ φαντάζαν σὶὰ πλευρά σου καὶ ἀνοίξαν τῆς παληκαριᾶς καὶ τῆς ἀνιρείας τῇ στρατιά.

Ὁρθόπλωρο, βαρύπλωρο με τὰ ἀκροφίγουρά σου κλειδώντας τὰ μάτια σὴν ψυχὴ σὲ ξαναφέρνω τώρα καὶ καρτερῶ κάποιαν αὐγὴ ν' ἀνοίξῃς τὰ παννιά σου καὶ ν' ἀρχινήσῃς φοβερὴ τῶν κανονιῶν τὴν μπόρρα...

Καὶ τότε—πρῶτος ὁ ΘΕΟΣ—σὰν ἀγναντέψουν ὅλοι τὰ δυνατά, τὰ πλουμιστά καὶ ἀδρά σου σταυρογάζια θὰ γίνῃς Αὔρα καὶ θὰ μπῇς σὶδὸ πλάνο ἀραξοβόλι ποὺ τὸ σκεπάζει ἕνας Σταυρὸς με φλάμπουρα γαλάζια.

Μάρτης 1909.

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ

ἑνὸς γένους ; Μὰ ποῖο καλλιτεχνικὸ φανέρωμα παίρνει αὐτὴ ἡ ἰδέα ; Λ. χ. ὁ Γύφτος ἀτύπος διαλεχτός τῆς φυλῆς του, ἀξεχωριστὸς μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς, ἔχει, μᾶς λέει ὁ ποιητὴς, τὴ συνείδηση τῆς σημασίας τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὅμως δὲ συμβιβάζεται μ' αὐτὴ. Στὴ φιλοσοφικὴ σφαῖρα νομίζω πῶς λέγεται τοῦτο : ἀναρχικὴ ἰδέα, γεννημένη ἀπὸ τὴ συναίσθηση τῆς ἀνώτερης ἀτομικότητος. Τί πιάνομε ὅμως καὶ φιλοσοφικὰ καὶ ποιητικὰ ἀπὸ τὴν ἰδέα αὐτὴ στὸν Α' Λόγον τοῦ ποιήματος ; Λυρικά τὴν ἤθελα ἐκφρασμένη τὴν ἰδέα, μὰ κατιτίς πὶδὸ καθαρὸ ποιητικὰ κ' ἰδεολογικὰ, κατιτίς ποὺ νὰ μπορεῖ ὁ νοῦς νὰ τοῦ συλλάβῃ τὴ μορφή, κατιτίς δηλ. περισσότερο ἀπὸ δαιμονισμένη σύγχυση ἰδέας καὶ λόγων, κι ὄχι κιόλας ὠραίων καὶ πτερωμένων πάντα λόγων. Καὶ φαίνεται σὰ νᾶναι κάποιος νόμος ἀπαρσιόστος. Μιὰ ἰδέα γιὰ νὰ λάβῃ μιὰ μορφή καλλιτεχνικὴ πρέπει νᾶναι καθαρὴ σὶδὸ νοῦ τοῦ καλλιτέχνη. Ἀλλιότιχα δὲ γίνεται οὔτε ἀπλή ποίηση, οὔτε φιλοσοφικὴ ποίηση.

Κ' εἶναι λ. χ. ποίηση καὶ ζωγραφιὰ καὶ πολὺ λιγότερο μουσικὴ, καθὼς θέλει τὴν ποίηση ὁ Πρόλογος τοῦ «Δωδεκάλογου», στίχοι σὰν τοὺς παρακάτω ;

ΤΑ ΣΑΒΑΤΟΒΡΑΔΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΛΙΛΙΚΑ ΜΠΕΤΣΙΚΑ

Τὸ περασμένο Σαβατόβραδο ἡ κ. Λιλίκα Μπέτσικα μᾶς ἀπάγγειλε μερικὰ ἀπὸ τὰ «Τραγούδια κόρης» ποὺ λογαριάζει νὰ βγάλῃ τώρα κοντὰ καὶ σὲ βιβλίο. Τὰ τραγούδια τῆς ἔχουν κ' αἵστημα καὶ χάρη, μὰ ὁ στίχος τῆς πολλὰς φορὲς δέχνηται ὀλωςδιόλου ἀδούλευτος, κάποτε κάποτε καὶ κουραστικὰ μονότονος. Ἐνα ἀπὸ τὰ καλύτερα τραγούδια τῆς εἶταν «Τὸ παποράκι», ποὺ τὸ δημεσιεύουμε δῶς.

Φεύγει τὸ παποράκι μου
καὶ πηαίνει, πηαίνει, πηαίνει...
Τὸ φεγγαράκι ἀχροφωτᾶται
σὶδὸ πέλαο ποὺ διαβαίνει.

Τὸ φεγγαράκι ἀχροφωτᾶται
καὶ ξαγρυπνᾷ με ζήλεια
τὴ νύχτα, τὰ μεσάνυχτα
σὶδὸ ἀπέραντα βασίλεια.

Τὴ νύχτα, τὰ μεσάνυχτα,
τὸ παποράκι πηαίνει
κ' ἡ ἀγάπη μου ἀκοίμητη
δρεθὴ σὴν πλώρη μένει.

Καὶ εἶταν οἱ καιροὶ ποὺ αἰνᾶχτο μέγα ἀστροπελέκι, καὶ πρωταγόνικο κι ὡς τότε καὶ ἀνιστόρητο, ἀπ' τὴν Ἀσπρὴ θάλασσα ὡς τὸ Δούναβη καὶ ἴσια πέρα ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ Εὐφράτη, κρέμουνταν ἀπάνω ἀπὸ τὸν κόσμον, κάρφα καὶ στάχτι νὰ τὸν κάμῃ, καὶ λιγοθυμοῖς ἡ Ἀνατολή, κ' ἔτρεμε καὶ ἡ Δύση σὰν καλάμι. Καὶ εἶταν οἱ καιροὶ ποὺ ἡ Πόλη πόρνη σὲ μετάνοιες ξενυχτοῦσε, καὶ τὰ χέρια τῆς δεμένα τὰ κρατοῦσε, καὶ καρτέρᾳ ἕνα μακελλάρη. Καὶ ξολοθρεμὸς ὁ μακελλάρης. Ροῦσοι Νορμαννοί, Βουλγάροι, Καταλάνοι, κι ὁ Χριστιανομάχος ὁ Σαρακηνός, κι ὁ Οὐγκαρέζος, ὁ τεράστιος κεβαλλάρης, πὶδὸ ἀπαλὰ μπροστὰ του δέχονταν καθεμιὰ φυλὴ, κάθε σεισμός.

Καὶ καρτέρᾳ τὸν Τοῦρκο νὰ τὴν πάρῃ.

Καὶ οἱ καιροὶ σημείωναν ἀκόμα φοβερώτατα σημεία,